HÖGSTA DOMSTOLENS
DOM

meddelad i Stockholm den 5 november 2025

Mål nr
B 367-24

PARTER

Klagande

1. N.J.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat G.J.

2. A.L.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat S.A.

Motpart

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

SAKEN

Tjänstefel

Besöksadress
Riddarhustorget 8

Telefon
08-561 666 00

Öppettider
måndag–fredag
08:45–12:00
13:15–15:00

Postadress
Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

E-post
hogsta.domstolen@dom.se

Webbplats
www.hogstadomstolen.se

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2023-12-14 i mål B 2635-23

_____

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom och frikänner N.J. samt befriar honom från skyldigheten dels att betala avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, dels att återbetala kostnaden för den offentlige försvararen i hovrätten.

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom och frikänner A.L. samt befriar honom från skyldigheten dels att betala avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, dels att återbetala kostnaden för den offentlige försvararen i hovrätten.

G.J. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av N.J. i Högsta domstolen med 14 869 kr. Av beloppet avser 11 895 kr arbete och 2 974 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för denna kostnad.

S.A. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av A.L. i Högsta domstolen med 19 230 kr. Av beloppet avser 15 384 kr arbete och 3 846 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för denna kostnad.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

N.J. och A.L. har båda yrkat att Högsta domstolen ska frikänna dem från ansvar.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Dok.Id 335199

DOMSKÄL

Bakgrund

1. N.J. och A.L. ingick i en polispatrull som på kvällen den 6 juni 2022 beordrades till en adress i Oskarström, där det enligt uppgifter förekom bråk mellan en man och en kvinna. När de kom fram till adressen mötte de mannen utanför huset medan kvinnan var kvar i mannens lägenhet. Det framkom att mannen och kvinnan hade eller hade haft en relation, att kvinnan hade råkat i affekt när mannen hade bett henne lämna lägenheten, att hon därvid hade bitit honom på bröstet, att mannen ville att polisen skulle avlägsna kvinnan från hans lägenhet samt att mannen inte ville anmäla kvinnan för något brott.

2. A.L. fotograferade skador på mannens bröst och ena hand. Poliserna förmådde kvinnan att lämna lägenheten. De lät henne sedan frivilligt följa med polisbilen tillbaka till polisstationen, för att hon därifrån skulle kunna resa till sin hemadress. Någon anmälan om brott upprättades inte.

3. N.J. och A.L. åtalades för tjänstefel. Enligt åtalet hade de tillsammans och i samförstånd vid sin myndighetsutövning uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosatt vad som gällt för uppgiften som polisman. Åsidosättandet bestod i att underlåta att vidta erforderliga utredningsåtgärder såsom att inhämta uppgift från målsäganden om vad som inträffat eller i vart fall uppta en polisanmälan gällande misshandel utifrån befintliga uppgifter.

4. Tingsrätten ogillade åtalet. Enligt tingsrätten borde N.J. och A.L. utifrån vad som framkommit dragit slutsatsen att kvinnan kunde ha utsatt mannen för misshandel, som faller under allmänt åtal. De hade uppsåtligen åsidosatt sin skyldighet att upprätta en brottsanmälan. Vid en sammantagen bedömning ansåg tingsrätten dock att gärningen var att bedöma som ringa och därmed inte straffbar.

Dok.Id 335199

5. Hovrätten har ändrat tingsrättens dom och dömt N.J. och A.L. för tjänstefel till dagsböter. Hovrätten har ansett att gärningen inte kan bedömas som ringa, eftersom det rört sig om ett uppsåtligt åsidosättande av centrala polisiära uppgifter som är av särskild vikt vid misstanke om våld i nära relationer.

Allmänt om tjänstefel

6. Enligt 20 kap. 1 § första stycket brottsbalken ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, ska inte dömas till ansvar.

7. Bestämmelsen om tjänstefel innebär att ett faktiskt handlande i en viss situation ska ställas mot vad som skulle ha varit ett godtagbart handlande i situationen. Ansvar förutsätter att det faktiska handlandet avviker från det som borde ha iakttagits på ett sådant sätt att tjänstemannen därigenom har åsidosatt vad som gäller för uppgiften. Bedömningen av om ett åsidosättande har skett ska göras med utgångspunkt från sådana regler bland annat i lag och myndighetsföreskrifter som mer konkret tar sikte på hur en uppgift ska utföras. (Jfr prop. 1988/89:113 s. 24 och ”Polishunden” NJA 2017 s. 491 p. 11 och 12.)

8. I fråga om tjänstefel gäller att gärningsmannen ska ha haft uppsåt till eller varit oaktsam i förhållande till åsidosättandet av vad som gäller för uppgiften. För att oaktsamhet ska föreligga krävs antingen att han eller hon har insett att det har funnits en risk för att handlandet inte var godtagbart, eller att det har funnits något som han eller hon hade kunnat göra för att komma till insikt om att handlandet inte var godtagbart samt att detta var

Dok.Id 335199

något som han eller hon borde ha gjort. Allmänt sett gäller att ju mer ingripande en åtgärd är för den enskilde, desto mindre krävs för att tjänstemannens åsidosättande ska anses vara oaktsamt. Detta får sedan vägas mot omständigheter som hänför sig till den berörde tjänstemannen personligen, exempelvis vilken kunnighet, utbildning och erfarenhet som han eller hon har haft. Det kan också ha betydelse om tjänstemannen har handlat under press. (Jfr ”Polishunden” p. 13 och 14.)

Ringa gärningar

9. Av 20 kap. 1 § första stycket följer alltså att gärningar som är att anse som ringa tjänstefel är straffria. Syftet är att undanta gärningar som inte är så klandervärda att de bör föranleda straffrättsligt ansvar. Vid bedömningen av om en gärning är ringa är flera omständigheter relevanta, bland annat den åsidosatta handlingsnormens betydelse, vilket mått av självständiga befogenheter gärningsmannen haft i förhållande till myndighetsutövningen, om skada uppstått till följd av gärningen eller mer påtaglig risk för skada eller olägenhet förelegat, graden av oaktsamhet samt verksamhetens art. Bedömningen ska ske nyanserat och med beaktande av samtliga omständigheter. (Jfr a. prop. s. 24 f. samt ”Polishunden” p. 15.)

En polismans skyldighet att anmäla brott

10. Enligt 9 § första stycket polislagen (1984:387) ska en polisman när han eller hon får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal lämna rapport om det till sin förman. Av andra stycket följer att polismannen får lämna rapporteftergift om brottet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är obetydligt och det är uppenbart att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter.

11. Rapporteringsskyldigheten innebär att en anmälan eller en rapport ska upprättas och diarieföras för att sedan kunna bli föremål för fortsatt

Dok.Id 335199

behandling (jfr NJA 2005 N 14 samt Ulf Berg, Polislagen 9 §, Karnov, 2025-10-01, JUNO). Det är alltså normalt inte tillräckligt att en polisman muntligt rapporterar om sina iakttagelser till ett befäl. Bestämmelsen är obligatorisk i den meningen att den inte lämnar utrymme för att göra lämplighetsavvägningar i det enskilda fallet, utom i de undantagsfall då rapporteftergift enligt andra stycket kan komma i fråga. Det saknar således betydelse vilken inställning målsäganden har till att en anmälan upprättas, när det är fråga om brott under allmänt åtal.

12. En polisman kan vara rapporteringsskyldig även om han eller hon inte har kännedom om samtliga omständigheter kring ett misstänkt brott. Det bör vara tillräckligt att polismannen har fått klart för sig att det föreligger omständigheter som medför att det kan antas att ett brott under allmänt åtal har begåtts (jfr vad som enligt 23 kap. 1 § rättegångsbalken krävs för att inleda en förundersökning samt NJA 2005 N 14). I vilken mån en polisman i en viss situation är skyldig att efterforska omständigheter som kan tala för att brott har begåtts framgår inte av polislagen, utan får bedömas utifrån situationen i det enskilda fallet.

13. När flera polismän arbetar tillsammans gäller rapporterings-skyldigheten polismännen var för sig, även om en av polismännen har ställning som förman. Det hindrar inte att rapporteringen sker gemensamt eller av en av polismännen för samtligas räkning.

14. En annan situation föreligger när en målsägande själv vill göra en anmälan om ett brott. En polisman är då skyldig att ta upp och registrera anmälan. Polismannen bör i en sådan situation inte göra någon närmare prövning av det inträffade och i princip även godta den rubricering som målsäganden anger (jfr Justitieombudsmannens beslut den 30 september 2024, dnr 2690-2023).

Dok.Id 335199

Bedömningen i detta fall

15. Ingripandet, som innefattat myndighetsutövning, skedde till följd av att målsäganden och en ytterligare person hade ringt till polisen. Av utredningen framgår att N.J. och A.L. i samband med ingripandet fått kännedom om att kvinnan bitit mannen och att mannen hade fått bitmärken på bröstet, som inte var helt obetydliga. Det måste också ha stått klart för dem att mannen och kvinnan hade eller hade haft en nära relation.

16. Uppgifterna var tillräckliga för att redan på platsen dra slutsatsen att det fanns anledning anta att mannen hade utsatts för brott och att brottet var att bedöma som misshandel. Genom att inte rapportera brottet på det sätt som förutsätts enligt polislagen har N.J. och A.L. åsidosatt vad som gällde för uppgiften.

17. Som skäl för sin underlåtenhet har N.J. och A.L. uppgett att de gemensamt bedömde att brottet skulle rubriceras som ofredande, vilket är ett brott som, i fall av detta slag, inte lyder under allmänt åtal och där rapporteringsskyldighet alltså inte föreligger.

18. Misshandel är ett vanligt förekommande och normalt sett juridiskt okomplicerat brott. Med hänsyn till att de båda var erfarna poliser måste de ha insett att det fanns en inte obetydlig risk för att gärningen utgjorde misshandel. Det är svårt att se hur ett agerande av de slag som målsäganden utsatts för skulle kunna rubriceras som ofredande, och det framstår som tydligt att N.J. och A.L. i vart fall genom ytterligare frågor till målsäganden hade kunnat få situationen klar för sig. Det kan inte anses visat att de uppsåtligen har åsidosatt vad som gäller för uppgiften, men de har agerat medvetet oaktsamt när de underlåtit att rapportera händelsen.

19. Vid bedömningen av om gärningen är att anse som ringa bör en utgångspunkt vara att rapportering av brott som lyder under allmänt åtal är

Dok.Id 335199

en betydelsefull del av polisens myndighetsutövning samt att intresset av att rapportering sker gör sig starkt gällande vid misstanke om våld i nära relationer där det är vanligt att upprepad brottslighet förekommer och där ytterligare åtgärder, som kontaktförbud, kan aktualiseras.

20. I detta fall synes polismännen ha fokuserat på att, i enlighet med målsägandens önskemål, få kvinnan att lämna lägenheten samt därefter att lösa frågan hur hon sent på kvällen på ett säkert sätt skulle kunna ta sig till sin hemadress. Ingripandet har ägt rum under förhållanden med hög arbetsbelastning.

21. Underlåtenheten att rapportera misshandeln har inte lett till någon konkret skada eller påtaglig risk för skada för målsägandens del. Genom att fotografera bitmärkena säkrade A.L. bevisning inför en eventuell kommande utredning. Vad som framkommit i målet ger sammantaget inte vid handen att N.J. och A.L. har förhållit sig på ett nonchalant sätt inför sina åligganden i tjänsten.

22. Mot denna bakgrund får gärningen vid en samlad bedömning anses vara ringa och därmed inte straffbar.

23. Hovrättens dom ska därför ändras och N.J. och A.L. frikännas från ansvar.

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Agneta Bäcklund (skiljaktig), Petter Asp (skiljaktig), Eric M. Runesson, Anders Perklev (referent) och Margareta Brattström.
Föredragande har varit justitiesekreteraren Norah Lind.

Dok.Id 335199

SKILJAKTIG MENING

Justitieråden Agneta Bäcklund och Petter Asp är skiljaktiga och anser att hovrättens domslut ska fastställas. De anser att domskälen från och med p. 20 ska ha följande lydelse.

20. Omständigheterna i målet talar också för att målsäganden drabbats av negativa konsekvenser till följd av underlåtenheten när han skulle ansöka om kontaktförbud mot kvinnan.

21. N.J. och A.L. synes ha fokuserat på att, i enlighet med målsägandens önskemål, få kvinnan att lämna lägenheten samt därefter att lösa frågan hur hon sent på kvällen på ett säkert sätt skulle kunna ta sig hem till sin hemadress. Det syftet har visserligen varit lovvärt. Med hänsyn till den åsidosatta normens betydelse och graden av oaktsamhet som N.J. och A.L. visat i samband med ingripandet kan gärningen emellertid inte bedömas som ringa.

22. Hovrättens domslut ska därför fastställas.

_____

Dok.Id 335199